

فرزنانگان

آیت‌الله سید محمدجعفرموسوی جزایریرحمۃالله علیه

- تولد:** ۲۸ق برابر با ۱۲۸۱ شمسی
- وفات:** شنبه ۲۲ اسفند ۱۳۷۷ ش مطابق با ۲۵ ذی‌القعدة ۱۴۱۹ق.
- اساتید:** آقا ضیاءالدین عراقی، سیدابوالحسن اصفهانی، حاج شیخ حسین حلّی، سیدمحسن حکیم و سیدمحمود شاهرودی و....

- آثار علمی:** نامه رهبران، مشتمل بر فلسفه و اصول عقاید شیعه، طرائف‌الحکم، لوامع الحقایق فی اصول‌العقاید، چهارده رساله فارسی، صد و بیست حدیث و چهار رساله عرفانی و فلسفی.

- تولد**

فقیه عالی‌قدر، آیت‌الله سید محمدجعفر موسوی مروج جزایری، فرزند آیت‌الله حاج سید محمدعلی مروج در تاریخ ۲۸ جمادی‌الثانی سال ۱۳۲۸ قمری، در شهرستان شوشتر چشم به جهان گشود.

- مراحل کسب‌دانش**

آیت‌الله مروج پس از فراگیری مقدمات علوم حوزوی و مقداری از سطح، هنگامی که بیست بهار از زندگانش می‌گذشت، به نجف اشرف عزیمت نمود و باقی‌مانده دروس سطح را در محضر آیات عظام: شیخ یوسف خراسانی، سیدمحمود شاهرودی، سیدعلی نوری، سید محمدجواد تبریزی، شیخ محمدحسین حائری و حاج شیخ اسماعیل تنکابنی ^(رحمۃالله علیه) فراگرفت.

وی در سال ۱۳۵۵ قمری، برای یاری پدر از نجف به شوشتر برگشت و پدر را در امر اقامه جماعت، تدریس و ترویج دین یاری داد. او در محراب نماز، پیشوایی پرهیزگار و در تدریس علوم دینی، استادی بزرگوار و در وعظ و خطابه، واعظی نامدار شد.

بار دیگر در سال ۱۳۶۱ به نجف اشرف هجرت کرد و درس‌های خارج فقه و اصول را در محضر بزرگانی همانند آیات عظام: آقا ضیاءالدین عراقی، سیدابوالحسن اصفهانی، شیخ موسی خوانساری، حاج شیخ حسین حلّی، سیدمحسن حکیم و سیدمحمود شاهرودی ^(رحمۃالله علیه) آموخت. وی از او استاد‌اخیر خود، بهره‌های بیشتری برد و در درس هرکدام، حدود بیست سال حضور یافت.

- تدریس و شاگردپروری**

آیت‌الله مروج همزمان با تحصیل، به تدریس نیز اشتغال داشت. او در حوزه نجف، با وجود اساتید و بزرگان، به‌عنوان مدرسی موفق مشهور شد و پس از دوره‌ای ممتد که سطوح متوسط و عالی را تدریس کرد، به درخواست جمعی از فضلا در سال ۱۳۸۴ ه‍.ق درس خارج فقه را در نجف اشرف آغاز کرد تا اینکه در سال ۱۳۹۱ ه‍.ق، رژیم بعثی عراق حوزه نجف را از طلاب و علما خالی کرد و مرحوم موسوی مروج جزایری ناگزیر به سوی ایران رهسپار شد و به دعوت روحانیون اهواز در آن سامان تدریس خارج فقه و اصول را آغاز کرد و شاگردان بسیاری را پرورش داد که در زمان خود بسیار تأثیرگذار بودند.

- آثار قلمی**

آیت‌الله سید محمدجعفر مروج، در طول دوره تحصیل، نویسنده‌ای ماهر بود که هیچ‌گاه قلم را بر زمین نگذاشت و تا آخرین لحظات عمر خود که توانایی به دست گرفتن قلم را داشت، به تألیف پرداخت. این آثار در دو بخش تقریرات و تألیفات عبارتند از:
تقریرات بخشی از دروس آیات: آقا ضیاءالدین عراقی، سید جمال‌الدین گلپایگانی، سیدمحسن حکیم (۵ جلد) به‌نام مستندالفتوی، سیدمحمود شاهرودی (۶ جلد) به‌نام نتایج‌الافکار، منتهی‌الدرایة فی توضیح‌الکفایه، هدی الطالب الی شرح المکاسب، شرح عروةالوثقی، ضیاءالمسالک، در شرح «مناسک حج» میزرای نائینی (۲ جلد)، القواعدالفقهیه و....

- کوچ به سرای ابدی**

این عالم ربانی پس از عمری در راه تحصیل فضائل و کمالات، ترویج دین مبین و خدمت به علم و دوست‌داران دانش، بامداد شنبه ۲۲ اسفند ۱۳۷۷ در حدود نود سالگی، دعوت حق را لبیک گفت و به دیدار معبود شتافت.

پیکر مطهر این فقیه بزرگوار، از تهران به قم انتقال یافت و پس از اقامه نماز توسط آیت‌الله‌العظمی وحید خراسانی، در صحن مطهر حرم حضرت معصومه ^(علیه السلام) به خاک سپرده شد.

منبع: ستارگان حرم ج۷

است.
«: بنابراین کار عظیم، کار هدایت است.

امام جمعه اصفهان به تبیین معنای درس خارج پرداخت و عنوان کرد: درس خارج یعنی درس‌هایی را که خواننده‌اید، با یک نفر بالاتر از خود مباحثه کنید و باید هر لحظه چیزی یاد بگیرید؛ یعنی به‌حدی رسید‌اید که خود باید مطالعه و تنظیم وقت کند. درس خارج خواندن؛ یعنی ابتدای به‌کار بردن همه علمی که تاکنون خوانده‌اید.

وی اضافه کرد: ملا یعنی انسان پر و آگاه؛ انسانی که آگاه باشد، می‌داند که امروز اسرائیل قصد تسلط نیل تا فرات را دارد که این، به‌معنای گرفتن کربلا و نجف نیز است و در مرام نبود انسان‌های دیگر جایگاهی ندارند و برای آنها خلق شده‌اند و خود را فرزندان خدا می‌دانند.

امام جمعه اصفهان در توصیه‌هایی به طلاب درس خارج حوزه های علمیه اصفهان، گفت: سعی کنید، فهم دینی خود را بیشتر کنید و تا جای ممکن، روایت در ذهن داشته باشید؛ چراکه روایت ائمه اطهار ^(علیهم السلام) به انسان نور، علم و دانش می دهد.

وی اضافه کرد: حکمت‌ها و نامه‌های نهج‌البلاغه را بخوانید و در حفظ قرآن کوشا باشید؛ کار اساسی این است؛ زیرا این امور سبب استحکام درس طلبگی بوده و تربیت علمی و دینی را برای طلبه به‌همراه دارد.

هم که در استان‌های بسیار محدودی در حد دو یا سه استان برگزار می‌شود، در استان ما هم وجود دارد.

وی تأکید کرد: درس خارج در سایر استان‌ها یا وجود ندارد و یا اساتید آن‌ها غیربومی هستند؛ درحالی‌که اساتید دروس خارج ما بومی استان هستند و این خود، یکی دیگر از افتخارات حوزه علمیه استان محسوب می‌شود که فضایی گران‌قدری در این مدارس صاحب کرسی عالی‌ترین سطح علمی هستند.

مدیر حوزه علمیه آذربایجان شرقی، با بیان اینکه ویژگی مهمی برای طی دوران طلبگی در استان از سال جاری وجود دارد، افزود: اکنون یک متقاضی، می‌تواند در کل دوران طلبگی خود، تمامی سطوح عالی را بدون مراجعه به شهرهایی چون، قم، تهران، مشهد و اصفهان، در داخل استان طی کند و به سطح عالی طلبگی برسد. وی گفت: اکنون تعداد ۶ رشته تخصصی کارشناسی و کارشناسی ارشد با گرایش حقوق و قضای اسلامی ، کلام، مدیریت، مشاوره اسلامی، تفسیر و تبلیغ کودک و نوجوان، در حوزه‌های علمیه استان تدریس می‌شود.

۵۴ مدرسه علمیه و مرکز تخصصی در استان فارس فعالیت می‌کنند

با حضور ۱۵۰ نفر توسط معاونت تہذیب و برگزار شد.
معاون آموزش حوزه علمیه فارس تصریح کرد: بیشترین ورودی پذیرش، مربوط به مدارس علمیه شهر شیراز است؛ همچنین روال آموزشی تمام مراکز حوزوی به‌صورت حضوری است و برای پایه اول، در همین هفته دوره اختیار و تثبیت به‌مدت یک‌ماه برگزار می‌شود.

وی خاطرنشان کرد: امسال برای نخستین‌بار دو رشته تفسیر و کلام در سطح چهار از اول مهرماه در مؤسسه آموزش عالی امام خمینی ^(علیه السلام) برگزار می‌شود؛ همچنین امسال برای دومین سال متوالی، درس خارج مجازی در استان برگزار می‌گردد.

است و من به این امر معتقد هستم و به این مسیر افتخار می‌کنم.

وی عنوان کرد: برخی از مردم نماز نمی‌خوانند و اگر می‌خوانند صحیح نمی‌خوانند و طلبه سعی در یاد دادن این امور به افراد دارد و این بسیار ارزشمند است و قابل مقایسه با پول و ثروت دنیا نیست. عضو خبرگان رهبری با اشاره به وجود برخی دشواری‌های مسیر طلبگی به‌ویژه در گذشته و فقر برخی از علما، گفت: برخی از علما با فقر، کار دین را جلو بردند؛ اما این مسائل می‌گذرد و البته گفته نشده که دنیا و طبیات و زینت آن را نداشته باشید.

آیت‌الله طباطبایی‌نژاد با بیان روایتی از امام رضا ^(علیه السلام) درباره ارزش تعلیم و تعلم علم اهل‌بیت ^(علیهم السلام)، افزود: حضرت در این روایت می‌فرماید: «رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَفْرَنًا يَتَعَلَّمُ عَلْمَنَا وَيُعَلِّمُهَا النَّاسَ؛ فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مُحَاسِنَ كَلَامِنَا لَانْتَفَعُونَا».

وی خاطرنشان کرد: از معصوم است که می‌فرماید: «اگر برای خدا یاد بگیرد و برای خدا عمل کند و برای خدا به دیگران پیاموزد، در آسمان چنین انسانی بزرگ

وی در خصوص تفاوت حوزه‌های علمیه استان با سایر استان‌ها، افزود: امتیازات خاصی در حوزه‌های علمیه استان وجود دارد که به‌جهت بالا بودن سطح علمی اساتید و طلاب، از امسال تدوین و دفاع از پایان‌نامه‌های فقه و اصول در خود استان برگزار خواهد شد و نیاز به اعرام طلاب به قم نخواهد بود.

وی در همین زمینه اضافه کرد: مجوز برگزاری مصاحبه‌های علمی درس خارج

آیت‌الله طباطبایی‌نژاد

درس خارج، فهم کامل و به‌کارگیری تمام دروس آموزش‌دیده است

فرقة یتنہم طائفة لیَتَفَقَّهُوا فی‌الْدِّینِ﴾ که منظور فهم دین و خدانشناسی است و درست بوده که همه علوم مفید هستند؛ اما این علوم، علمی‌است که بشر به دنبال آن می‌رود و آنچه که شیطان اجازه رفتن به سوی آن را نمی‌دهد، علم دین است؛ لذا یک مرد قوی دینی می‌خواهد تا مقابل شیطان بایستد.

آیت‌الله طباطبایی‌نژاد اضافه کرد: اگر قصد فرد در آمدن به درس دین، هدایت قرآن کریم نیز می‌فرماید: «قُولُوا نَفَرٌ مِنْ کُلِّ

امام جمعه اصفهان گفت: درس خارج یعنی درس‌هایی را که خوانده‌اید، با یک نفر بالاتر از خود مباحثه کنید. باید هر لحظه چیزی یاد بگیرید. درس خارج خواندن یعنی ابتدای به‌کار بردن همه علمی که تاکنون خوانده‌اید.

به گزارش خبرگزاری حوزه، آیت‌الله سیدیوسف طباطبایی‌نژاد در جلسه تمهیدیه دروس خارج حوزه علمیه اصفهان اظهار کرد: ورود به‌کار طلبگی با همه دشواری‌های آن یک کار بسیار باارزش و باعظمت است و کار انبیاء ^(علیهم السلام) بوده و این کار یعنی هدایت‌گری که کار پیامبران است.

وی افزود: همان‌گونه که پیامبران معصوم بودند و عنایت خاص خدا شامل حال آنها بود، ما نیز باید خود را به همان مسیر هدایت کنیم؛ به این معنا که ابتدا خود را بسازیم؛ چراکه فردی که خود هدایت نشده باشد، نمی‌تواند هدایت‌گری کند.

امام جمعه اصفهان با بیان روایتی در خصوص ارزش و جایگاه کسب علم دین، گفت: در این روایت معصوم ^(علیه السلام) می‌فرماید: «کسی که از منزل خود خارج شود، آنکه قسمتی از علم الهی را فرابگیرد، این عمل به‌اندازه چهل سال عبادت است.»

نماینده ولی‌فقیه در استان اصفهان با تأکید بر فهم دین از نظر قرآن، تصریح کرد: «قُولُوا نَفَرٌ مِنْ کُلِّ

مدیر حوزه علمیه آذربایجان شرقی

تحصیل ۲۵۰۰ طلبه برادر در استان آذربایجان شرقی

مدیر حوزه علمیه آذربایجان شرقی، از تحصیل ۲۵۰۰ طلبه برادر در سطح حوزه‌های علمیه استان خبر داد که ۱۵۰ نفر آنها ورودی‌های سال جدید هستند.

به گزارش خبرگزاری حـــوزه، حجت‌الاسلام والمسلمین اسماعیل روشن‌تن گفت: تعداد ۱۷ حوزه علمیه در سطح استان وجود دارد که ۶ حوزه در تبریز، سه حوزه در مراغه و یک حوزه در هریک از شهرستان‌های ملکان، میانه، سراب، شبستر، هادی‌شهر، مرند، هشتروند و اهر مستقر هستند.

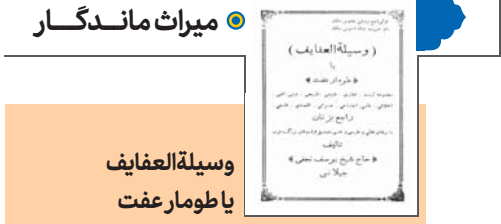
وی با اشاره به ارائه دروس خارج در حوزه‌های علمیه استان، خاطرنشان کرد: توسعه دروس خارج فقه و اصول در استان، بحمدالله درحال انجام است و سه درس خارج رسمی برگزار می‌شود که اکنون سه استاد مجتهد این دروس را ارائه می‌دهند. در زمینه سخت‌افزاری و نرم‌افزاری امکانات و تجهیزات حوزه‌های علمیه

آیت‌الله جیلانی در این کتاب می‌کوشد، اثبات کند که در جهان، قوانین و معیارهایی درباره بانوان و حفظ کرامت و شخصیت آنان وجود داشته که اسلام با وضع قوانین کامل‌تری، سعی بر بهبود اوضاع زنان نموده است و حجاب نه‌تنها مانع پیشرفت زنان نیست؛ بلکه خود عامل عزت و ترقی آنان خواهد بود و می‌گوید: «آنانی که امروزه به اسم زنان، چیزهایی را که منافق وظیفه ایشان است، درخواست می‌کنند، نه فقط در افساد خصایص زنان می‌کوشند؛ بلکه ایشان را از حظوظ اسلامیت، بی‌بهره می‌نمایند.»

این کتاب از حیث ادبی نیز ارزش بسیاری دارد؛ چراکه نویسنده، اشعار گوناگونی را که در آن روز توسط شاعران مختلف در دفاع از حجاب سروده شده بود، گرد آورده و در جای جای کتاب از آنها استفاده کرده و نیز اشعار شاعران مخالف حجاب مانند ایرج میرزا (ص۲۸) را هم ذکر کرده و به جواب‌گویی ادبی به آنها پرداخته است.

آیت‌الله جیلانی به‌خاطر تألیف کتاب طومار عفت، مرارت‌ها و فشارهای زیادی را از سوی رژیم رضاخان متحمل شد که دستگیری، زندان، شکنجه و تبعید از جمله هزینه‌های آن بود. فضل‌الله زاهدی، آیت‌الله جیلانی را دستگیر کرده و مدتی در زندان «ارکان حرب گیلان» در بازداشت نگه داشت و او را مورد شکنجه قرار داد و بعد از مدتی او را به فومن تبعید کرد و تا سال‌ها در فومن در شرایط بدی نگه داشته می‌شد و اجازه فعالیت چندانی نداشت.

شعری که ایشان گفته بود، در آن زمان خیلی مهم بود و در آن حال و هوای اختناق و خفقان و قلندری رضاخان، یک چنین شعری گفتن، واقعاً دل شیر می‌خواست و شعرش این‌گونه بود که:

کشف حجاب به‌صورت رسمی در سال ۱۳۱۴ توسط رضاخان اعلام شد؛ اما این رژیم از آغاز سلطنت رضاخان تلاش‌های نرمی را برای زمینه‌سازی کشف حجاب انجام داده بود و به‌طور جدی در سراسر کشور، روزنامه‌ها و مجلات در وصف کشف حجاب مطالبی سفارشی را می‌نوشتند تا این را برای مردم ایران به یک امر عادی تبدیل کنند.

آیت‌الله جیلانی با درک خطری که در ماجرای کشف حجاب، مردم ایران را تهدید می‌کرد، کتابی به‌نام «وسيلة‌العفایف یا طومار عفت» را نوشت و آن را در چاپخانه فردوس رشت در روز ۲۶ اردیبهشت ۱۳۰۷ منتشر ساخت.

این کتاب درباره ضرورت حجاب و عفاف و در راستای تقابل فکری روحانیت شیعه با ماجرای کشف حجاب، هفت سال زودتر از اعلام رسمی کشف حجاب، نگاشته شد و رژیم‌رضاشاه هرگز برنمی‌تابید که به‌صورت علمی کسی به مقابله با کشف حجاب رود؛ به‌همین خاطر رژیم در ماجرای چاپ و توزیع این کتاب غافل‌گیر شد. آنها تلاش زیادی کردند تا جلوی توزیع آن را بگیرند و نسخه‌هایی از آن کتاب را توقیف کردند؛ ولی کار از کار گذشته بود.

- ساختار کتاب**

این کتاب در دفاع از حجاب بانوان نوشته شده است و از آیات و روایات و اشعار مختلفی در این راه استفاده کرده است. آنچه به این کار ارزش بیشتری داد و آن به یک کتاب منحصر به فرد در آن عصر تبدیل کرد، این بود که نویسنده به‌صورت مستند با استفاده از گفته‌های بزرگان و فلاسفه غربی، مضرات بی‌حجابی و بی‌عفتی را برشمرده است. «کتاب طومار عفت به‌ویژه از این جهت که می‌کوشد تا مطالب خود را با نوشته‌های مؤلفان غربی مستند کند، نشان از رویکرد جدیدی دارد که مؤلفان مدافع اسلام از این دوره به بعد، آن را مورد توجه قرار داده‌اند. طبعاً نسل جدیدی که در دوره پس از مشروطه پرورش یافته و نگاهش به غرب و داده‌های اطلاعاتی آن، مثبت است، زمینه این قبیل استدلال‌ها را فراهم آورده است.

ارزش علمی این کتاب، زمانی آشکار می‌شود که بدانیم تا به امروز که قریب یک قرن از تألیف آن گذشته است، هنوز یکی از مهمترین و معروف‌ترین کتاب‌هایی است که درباره زن و حجاب نوشته شده است و این اثر یکی از منابع بیشتر کسانی بوده است که پس از وی، درباره حجاب، کتاب یا مقاله نگاشته‌اند. کتاب‌شناسی‌های مختلفی درموضوع زن و حجاب وجود دارد که همگی از کتاب طومار عفت و نویسنده آن، به بزرگی یاد کرده‌اند.

- موضوعات کتاب**

موضوعاتی که در این کتاب مطرح شده است، عبارتند از: تاریخ حجاب در اقوام و ادیان مختلف، بررسی مقام و منزلت زن در ادوار گذشته و در کشورهای گوناگون، هویت و صفات زنان، حقوق آنان و مقایسه آن با حقوق مردان، ارث و فلسفه تعیین نصف ارث برای زن در اسلام، شهادت زنان، تعدد زوجات، مباحث اجتماعی و طبیعی حجاب، فواید حجاب، آیات و احادیث مربوط به حجاب.

آیت‌الله جیلانی در این کتاب می‌کوشد، اثبات کند که در جهان، قوانین و معیارهایی درباره بانوان و حفظ کرامت و شخصیت آنان وجود داشته که اسلام با وضع قوانین کامل‌تری، سعی بر بهبود اوضاع زنان نموده است و حجاب نه‌تنها مانع پیشرفت زنان نیست؛ بلکه خود عامل عزت و ترقی آنان خواهد بود و می‌گوید: «آنانی که امروزه به اسم زنان، چیزهایی را که منافق وظیفه ایشان است، درخواست می‌کنند، نه فقط در افساد خصایص زنان می‌کوشند؛ بلکه ایشان را از حظوظ اسلامیت، بی‌بهره می‌نمایند.»

این کتاب از حیث ادبی نیز ارزش بسیاری دارد؛ چراکه نویسنده، اشعار گوناگونی را که در آن روز توسط شاعران مختلف در دفاع از حجاب سروده شده بود، گرد آورده و در جای جای کتاب از آنها استفاده کرده و نیز اشعار شاعران مخالف حجاب مانند ایرج میرزا (ص۲۸) را هم ذکر کرده و به جواب‌گویی ادبی به آنها پرداخته است.

آیت‌الله جیلانی به‌خاطر تألیف کتاب طومار عفت، مرارت‌ها و فشارهای زیادی را از سوی رژیم رضاخان متحمل شد که دستگیری، زندان، شکنجه و تبعید از جمله هزینه‌های آن بود. فضل‌الله زاهدی، آیت‌الله جیلانی را دستگیر کرده و مدتی در زندان «ارکان حرب گیلان» در بازداشت نگه داشت و او را مورد شکنجه قرار داد و بعد از مدتی او را به فومن تبعید کرد و تا سال‌ها در فومن در شرایط بدی نگه داشته می‌شد و اجازه فعالیت چندانی نداشت.

شعری که ایشان گفته بود، در آن زمان خیلی مهم بود و در آن حال و هوای اختناق و خفقان و قلندری رضاخان، یک چنین شعری گفتن، واقعاً دل شیر می‌خواست و شعرش این‌گونه بود که:

ارکان فلک فتاده از چشم ملوک
زنان همه حاکمند در شهر و بلوک
گفتم که به دهر رذل پوروشده‌ای
خندید که الناس علی دین‌ه ملوک

در پشت جلد اول کتاب طومار عفت، این عبارت درج شده بود: «در صورت مساعدت علاقه‌مندان به معارف، تصمیم داریم جلد دوم را هم تقدیم نماییم.»؛ اما رژیم رضاخان به هیچ‌وجه اجازه نداد که جلد دوم آن منتشر گردد و این تأسف در این صد سال برای بسیاری از محققان وجود دارد که جلد دوم آن تاکنون منتشر نشده است.